

Panevėžio apskrities valdybos narys Petras Butkus

Petras Juknevičius

Tarpukario Lietuvos Panevėžio apskrities savivaldybės darbuotojų tarpe išsiskiria Petro Butkaus asmenybė. Deja, iki šiol šis žmogus neleistinai užmirštas. Jo biografinių faktų nuotrupos šmėsteli viename ar kitame leidinyje. Jais čia daugiausia ir remsimės.

Petras Butkus gimė 1890 m. lapkričio 18 d. Panevėžio apskrityje Šeduvos valsčiuje Vaidulonių kaime.¹ Ten prabėgo ir jo vaikystė. Jis mokėsi Šeduvos pradžios mokykloje. Anot kunigo Petro Raudos, Šeduvoje sąmoningiems ūkininkams toną davė Petras Butkus, kuris buvo baigęs tik pradinę mokyklą, o išsilavinimu prilygęs diplomuotiems.²

Nuo 1905 m. jis rašinėjo į Lietuvišką spaudą: "Lietuvos ūkininką", "Viltį", "Šaltinį" ir kitus to meto leidinius.³ 1909 - 1911 m. jis buvo Šeduvos blaivybės draugijos pirmininku, o 1912 - 1915 m. įsikūrusios Pavasario draugijos Šeduvos skyriaus pirmininku. 1915 - 1917 m. jis redagavo tos organizacijos Šeduvoje leidžiamą rankraštinių laikraštėlių "Darželis". Aktyviai reikėsi kooperatinių organizacijų steigime⁴. Kaip energingą kooperatininką P. Butkų mini ir V. Šernas monografijoje "Daugyvenės kraštas"⁵. Nuo 1920 metų Petras Butkus dirbo Panevėžio apskrities savivaldybėje. 1929 m. jis tapo Panevėžio apskrities tarybos pirmininku⁶.

Panevėžio apskrities savivaldybėje inžinieriumi dirbęs K. Germanas vėliau rašys: "*Su malonumu tenka prisiminti ilgametį Apskrities valdybos narį Petrą Butkų, ūkininką nuo Šeduvos. Jis vedė Apskr. valdybos finansų ir ūkio reikalus, referuodavo Apskr. tarybai savivaldybės biudžetą ir metinę apyskaitą. P. Butkus buvo uolus šalininkas apsidėti maksimaliniais mokesčiais, bet kartu ir kietas savivaldybės lėšų prižiūrėtojas: kiekvienas surenkamas litas buvo stengiamasi versti vertybe*". Toliau K. Germanas rašo, kad valdyboje šiuo klausimu jis turėjo šalininkų - Stanikūną ir kitus⁷.

1923 m. birželio mėnesį kaip Panevėžio apskrities atstovas P. Butkus, kartu su kitais Lietuvos žemės ūkio darbuotojais lankėsi Geteborgo miesto 300 metų įkūrimo sukakčiai surengtoje žemės ūkio parodoje. Be to, aplankė kelis stambius ir smulkius švedų ūkius, susipažino su perdirbimo įmonėmis, skerdyklų darbu ir grįžęs perskaitė pranešimą apskrities valdybai. 1924 m. šį pranešimą išspausdino atskiru leidiniu, pavadinęs "Ekskursija į Švediją"⁸. Vietinė spauda ta proga pastebėjo: "*Šiomis dienomis išėjo iš spaudos p. Butkaus brošiūra "Ekskursija į Švediją", kurią išleido Panevėžio apskr. valdyba savo lėšomis. Valdyba nutarė brošiūrą išdalinti taip: visų valsčių tarybų ir valdybų nariams po 1 egz., pradžios apskrities ir miesto mokyklų knygynėliams, žemės ūkio parodų komitetui išdalinimui eksponentams 200 egz.; Lietuvos ūkininkų sąjungos Panevėžio apygardai, žemės ūkio draugijai, visų vidurinių mokyklų knygynėliams*"⁹.

1930 m. "Panevėžio balse" dar kartą buvo rašyta apie Petro Butkaus knygele, pastebėta, kad ją redagavo G. Petkevičaitė – Bitė ir K. Jasiukaitis, galiausiai pateiktas pasiūlymas: "*P. Butkaus "Ekskursijos į Švediją" antroji laida prašyte prašosi pasaulio šviesos. Jei apskrities savivaldybė pirmą sykį ryžosi gerą darbą padaryti, tesiryžtie ir dar syki taip padaryti*"¹⁰.

¹ Butkus Petras. // Lietuvių enciklopedija. - T. - 3. - Boston. - 1954. - P.386; Butkus Petras // Savivaldybė. - 1930. - Nr.4. - P.26.

² Rauda P. Nesuprantami mums tavo, viešpatie keliai. Atsiminimai. - V. - 2000. - P.230.

³ Savivaldybė. - 1930. - Nr.4. - P.26.

⁴ Pakštas V. Dvidešimtojo amžiaus Šeduva. - V. - 1997. - P.66.

⁵ Daugyvenės kraštas / V. Šernas ir kt. - K. - 1998. - P.56

⁶ Lietuvių enciklopedija... P.386.

⁷ Germanas K. Apskrities savivaldybės darbai. // Panevėžys. - Čikaga. - 1963. - P.219.

⁸ Pakštas V. Min. veik. - P.66.

⁹ Pavyzdingas darbas // Panevėžio balsas. - 1925 09. 03.

¹⁰ Selemietis J. Knygos // Panevėžio balsas. - 1930 07 03.

Įdomu pastebėti, kad minėtais 1924 - aisiais, "Savivaldybės" konkurse Petras Butkus laimėjo I premiją už straipsnį "Lietuvos savivaldybininkas"¹¹.

P. Butkus aktyviai dalyvavo Žemės ūkio rūmų veikloje : nuo 1928 m. tapo Rūmų nariu, o 1935 m. - Rūmų valdybos nariu. (To meto spauda rašė, kad į Rūmus išrinkti šie Panevėžio apskrities atstovai Butkus, Repčys ir Bukėnas)¹².

1926 metais Petras Butkus tapo trečiojo Seimo nariu¹³.

Jis dažnai lankydavosi Šeduvos pavasarininkų ir kitų organizacijų renginiuose, daug prisidėjo prie naujos pieninės statybos. Jo balsas Panevėžio apskrities valdyboje lėmė, kad 1937 m. buvo pradėta statyti pradinė mokykla Šeduvoje¹⁴. Mokyklos pastatą projektavo inžinierius P. Lelis¹⁵. Kuo galėdamas jis padėjo ir gimtojo Vaidulonių kaimo gyventojams. Panevėžio apskrities archyve išlikęs dokumentas byloja, kad Petras Butkus kaimynui Kazimierui Plungei padėjo surašyti testamentą.¹⁶

Inžinierius Petras Lelis P. Butkų apibūdina kaip labo įtakingą apskrities valdyboje. Jis rašo, kad apskrities viršininkas J. Staškevičius daugiau mėgo reprezentaciją ir mažai kišosi į savivaldybės reikalus. 1938 m. pabaigoje jis buvo sukeistas su Zarasų apskrities viršininku pulkininku Šlepečiu. "*Faktiniu apskrities valdybos "bosu" buvo valdybos narys P. Butkus, kuris sumaniai vedė finansinius ir ūkio reikalus,*"¹⁷ - prisimena P. Lelis.

1945 m. vasario mėnesį kartu su kitais miesto šviesuoliais P. Butkus buvo bolševikų suimtas ir išvežtas darbams į Rusijos šiaurę. Grįžo 1946 m. gruodį visai pašlijusios sveikatos.¹⁸ Kunigas P. Rauda prisimena: "*Išgirdęs, kad iš lagerio paleistas Petras Butkus nuėjau jo aplankyti. Jis visai išsekęs ir iš lovos nelipo (...) Visa apskritis pažinojo Petrą Butkų, kaip nuostabų žmogų*".¹⁹

Žinomas mūsų krašto savivaldybininkas Petras Butkus mirė 1947 m., palaidotas Šeduvoje.²⁰

Žmona Ona Butkienė (1900 – 1983), dėdės kunigo Kazimiero Marcinkevičiaus, aktyvaus knygų platintojo spaudos draudimo laikais, globotinė; ilgametė Šeduvos "Saulės" progimnazijos ir gimnazijos direktorė. Ji 1946 m., kartu su vaikais, buvo išstremta į Sibirą.²¹ Ten, Krasnojarsko krašte, anot J. Linkevičiaus, lituanistės diplomo nereikėjo. Dirbo pečkure miško sovchoze, vėliau sanitare Krasnojarsko vaistinėje, augino gėles oranžerijoje. Sūnus Vytautas baigė technikumą, bet tragiškai žuvo tremtyje.²² Liko dvi dukros – Aldona ir Julija.

¹¹ Lietuvių enciklopedija... P.86

¹² Atstovai į žem. Ūk. Rūmus / A.A // Mūsų kraštas. - 1935 03 24.

¹³ Savivaldybė .- 1930. - Nr.4. - P.26.

¹⁴ Pakštas V. Min. veik. – P.66.

¹⁵ Juknevičius P. Iš Panevėžio apskrities savivaldybės veiklos 1918 - 1940 metais // Panevėžio istorijos fragmentai. - Panevėžys. - 1993. - P.96.

¹⁶ Dėl Plungės Kazio testamento patvirtinimo // Panevėžio apskrities archyvas. – F.9 – R. – Ap.3. – B.51.

¹⁷ Lelis P. Lietuvos keliu. 1910 – 1973 metai. – Toronto. – 1973. – P.184.

¹⁸ Pakštas V. Min. veik. – P.66.

¹⁹ Rauda P. Nesuprantami mums tavo, viešpatie keliai. Atsiminimai. – V. – 2000. – P.230.

²⁰ Pakštas V. Min. veik. – P.66.

²¹ Šernas V. Šeduvos gimnazija – "kontrevoliucionierių lizdas" // Lietuvos aidas. - 1999 05 25.

²² Linkevičius J. Šeduvos mokyklos dešimtmečiai. – V. - 1999. – P. 44.